

Ærenpris værner bøsse mod forhekselse. Fra »Fortællinger og Vers for Børn udgivne af Ingeborg. København u. å.

salvie, hyldeblomster m.m., de købte aldrig kinesisk te (Sdr. Omme begyndelsen 1800-t:). Bladene af tveskægget ærenpris gav også en behagelig te (9).

Læge-ærenpris kogt med vitriol farver sort (10), med blade af en art ærenpris farves linned blå (9).

Ærenpris lagt under bøssens lås værner den mod forhekselse (11).

Langbladet ærenpris (*Veronica longifolia*), bredbladet ærenpris (*Veronica teucrium*) o.a. dyrkes som prydanter (1837ff; 12).

LITTERATUR: (1) 841 42; (2) 488 6,1883,92 (Almind); (3) 1008 4,1916,599; (4) 739 1,1796,352; 398 1806,14f og 1821,19f; (5) 712 54; (6) Chr. Nørager, Observations de Portu Thee; (7) 696 468; 739 1, 1796,348; 398 1806,12,16; (8) 794 5, 1874-75,100; 488g 3,36; (9) 739 1,1796,348,355; (10) 696 1761,470; 398 1806,16; (11) 328f 1,37; (12) 348 1837, 109.

PROSA OG POESI

(Tveskægget ærenpris) allevegne stirrer dens lyseblå blomsterøjne os imøde – så blå, som himlen er blå, når den dejlige sommer kommer sejende os imøde over det blå og bølgende hav Jens K. Jørgensen og K. Hee Andersen (1).

I grøfterne... hele bede af ærenpris, vor ven mellem blomster, en ringe blomst, men den knytter alle årene sammen, helt ned til vor barndom, som om ingen år var gået. Ære og pris du, ærenpris, elskede, at jeg skal se dig igen! (a); du ærenpris, som øjne blå fra grøftens grønne

vildnis så, et blik fra dybet, himmelvendt, veninde, kun i sjælen kendt! (b) Johannes V. Jensen (2).

Johannes Jørgensen, Ærenpris (3).

LITTERATUR: (1) 462 94; (2) a 433q 62f; b 433n 39; (3) 463g 46f.

Løvemund, *Antirrhinum*

AGER-LØVEMUND, *Antirrhinum orontium*, som er hyppig på tørre marker mellem kornet på næsten alle de større øer, men mangler i store dele af Jylland, bliver 15–30 cm høj og har i bladhjørnerne enlige rosenrøde blomster med pukkel ved grunden af kronrøret, omgivet af fem lange bægerflige.

Ager-løvemund.
Flora Danica,
1761-1883.

HAVELØVEMUND, *Antirrhinum majus*, er i det hele større med blomsterne samlet i klaser; stammer fra Middelhavslandene og omtales 1647ff som dyrket hos os i flere farver (1).

Løvemund, løvemule (begge arter) og torskeflab 1647ff; Strynø, Ærø, Roskilde – blomsten har form som en mule og »når man med lempe trykker på blomsten, da gaber den som en løve, der sidder også nogle takker deri som tænder« (1647; 1); kalvenæse 1764–93 og kalvemule 1769–93, torskemund 1796ff, gabemule Falster 1850–o. 1900, gabestok Angel, Sundeved, Als, bredflab NVFyn, gavflab Fyn, Sjælland og øerne syd for, fedtmule SJylland, Fyn, blomsterstanden noget klæbrighåret, navnet er dog sikkert også inspireret af Walt Disneys tegneseriefigur; gabortorsk Femø, torskehoved VLolland, NFalster, kyklyki blomst VLolland; hundehoved o. 1700–1793 skyldes derimod kapslens udseende. (2).

LITTERATUR: (1) 81 85; 398 1806,586 og 1821, 681; (2) 689 1,101f; 360 1,1914,39; 107.

ANVENDELSE

Ager-løvemund (urten) er anført i farmakopeen 1772. Lagt i mælk blev den adskillige steder (også i Danmark?) brugt til at fordrive fluer med (1806; 1), sml. torskemund s. 60.

Børn morer sig med at klemme bi inde i have-løvemunds store blomst; de trykker fingre mod blomstens sider og får »munden« eller »gab« til at åbne og lukke sig (2).

Unge piger holder blomsten på en bestemt måde, så ganen presses sammen; et græsstrå føres derind, og kan det let trækkes ud igen, er et kærlighedsforhold ustabil, men holdes strået lidt fast, bliver følelserne ægte gengældt (NFyn; 3).

LITTERATUR: (1) 398 1806,586; (2) 462 130; (3) 107 1946.

PROSA

Er de vilde løvemunde spinkle og stiltfærdige... så er de dyrkede fede, saftige, rød næsede og støjende, de står og bralrer op, så man kan høre dem over hele haven Jens K. Jørgensen og K. Hee Andersen (1), de [knejsen] med deres grinagtige blomster, der ligner en fornærmet barnemund med nedtrukne mundvige. Sommetider skejer farverne ud og bliver også let komiske, harlekinagtige Knud Hee Andersen (2).

LITTERATUR: (1) 462 130; (2) 23b 100; (3) 976g 25f.

Torskemund, *Linaria vulgaris*

ALMINDELIG TORSKEMUND er en blågrøn 10–50 cm rank plante med smalle blade, de citrongule blomster med orange gane og lang spore sidder i tæt klase. Alm. på tørre marker, gærder og diger, navnlig langs kysten.

Torskemund 1648ff efter blomstens form; vild hør o. 1530–1821, hørurt 1688–1821 og hørbladet torskemund 1796ff efter bladens lighed med hørrens (jf. det botaniske slægtsnavn).

Skideurt 1648–1848 anvendt som afføringsmiddel og diuretikum: pisseurt o. 1700; løvemule o. 1700, Als og Falster o. 1870, torskeflab 1772ff er et ret udbredt navn ligesom løvemund 1793ff, torskegab 1835–o. 1870 og løvegab 1851ff, Sjælland, Falster; kopatte Mors 1811ff, Thy og Salling o. 1870ff, VJylland, Langeland, Rønæs, Lolland, kostripper Samsø – også om andre planter, hvis nektarspore udsuges af børn, sml. nedenfor.

O. 1870 og flg.: jomfru Mariæ tøffel, Slesvig, efter sammenligning med blomsten og forskellige beklædningsgenstande: tøffel og sko Sønderjylland, uldtøffel Varde, Mariæ eller oldemors

Blomsten Torskemund blev i romantiske stunder ofte sammenlignet med en tøffel. Billede fra Christian Winthers »Træsnit«, 1871.

